

Negyedszázad a Magyar Királyság élén

Magyarország szerepét vizsgálva a XX. század világháborújában nem lehet elmenni az államfői teendőket 1919–1944 között ellátó katoná és politikus mellett. Személye – az Osztrák–Magyar Monarchia tengeri hadviselését illetően – befolyással bírt az 1914–1918-as háborús szakasz alakulására is, s 1919 második felétől egyértelműen egyik meghatározójává vált Magyarország történetének. Nagybányai Horthy Miklós Kenderesen látta meg a napvilágot 1868. június 18-án. 1901. július 22-én feleségül vette jószási Purgly Magdolnát (1881–1959). 4 gyermeke született: Magdolna (1902–1918), Paula (1903–1940), István (1904–1942), Miklós (1907–1993).

A fiumei Haditengerészeti Akadémia elvégzése után, 1886-ban kezdte meg szolgálatát a cs. és kir. hadiflottában, ahol a legjobban minősített tisztek közé emelkedett. Határozott egyéniségnek, jól képzett tengerésznek, előzékeny úriembernek ismerték meg. A SAIDA korvetten 1892–1894 között megkerülte a Földet. 1908–1909-ben Isztambulban átélte a polgárháborút, amelynek során az ún. ifjútorok mozgalom felülkerekedett a szultánátus középkorban kialakult rendszerét képviselő konzervatív körökkel szemben. E két időszak során nem kevés nemzetközi tapasztalatra tett szert. 1909. december 1-jétől 1914. május 1-jéig (1913. november 1-jétől sorhajókapitányi rendfokozatban) I. Ferenc József szárnysegédeként bizonyos fokú jártasságot szerzett a bel- és a katonapolitikában. Ezáltal, s korábbi hajóútjaival több politikai gyakorlatra tett szert, mint általában az osztrák–magyar tábournoki és tiszti kar túlnyomó többsége. Az uralkodót haláláig példaképének tekintette.

Szárnységédi szolgálata leteltével hosszabb szabadságot kapott, a szarajevói merénylet után távirati úton rendelték vissza. 1914. augusztus 1-jétől a HABSBURG, a 3. páncélos-hajóosztály zászlóshajója, december 1-jétől a NOVARA, a páncélos-cirkálóosztály zászlóshajója kapitánya. 1915. május 5-én a NOVARA gyorscirkálóval a német U-8 tengeralattjárót vontatva harcolva áttört az Adriai-tengert a Földközi-től elválasztó angol–francia otrantói tengerzárón, 6-án visszafelé egyedül. Május 24-én részt vett a Porto Corsini olasz kikötő elleni tengeri támadásában. December 5-én San Giovanni di Medua montenegrói kikötőben elsüllyesztett 19 kereskedelmi hajót és 1 francia tengeralattjárót. E haditértéért megkapta a Katonai Mária Terézia Rend lovagkeresztjét. 1916. július 8-án az Otrantói-szorosban elsüllyesztett, illetve megrongált 2-2 felfegyverzett gőzöst. 1917. május 15-én 3 cirkálóval és 2 torpedórombolóval ismét áttört az angol–olasz tengerzárón, elsüllyesztett 12, megrongált 10 őrhajót és súlyos sérüléseket okozott további 1 brit cirkálónak, 1 francia és 2 olasz torpedórombolónak. Az otrantói csata közben, amely az Adrián a legnagyobb tengeri ütközet volt, megsebesült, s a harcot hordágyról vezette. Felépülése után a PRINZ EUGEN csatahajó kapitánya, majd 1918. február 28-tól I. Károly császár kinevezte a hadiflotta főparancsnokává, egyben (február 1-jei ranggal) ellentengernaggyá. 1918. október 28-án az uralkodótól parancsot kapott a flotta átadására a Délszláv Nemzeti Tanácsnak. Ezt 31-én hajtotta végre, altengernagyi kinevezése napján, abban a tudatban, hogy a federalizált Monarchia új délszláv tagállamának szolgáltatja ki a hadihajókat és a haditengerészeti bázisokat, nem pedig egy attól független délszláv királyságnak.

1919. május 5-én gróf Károlyi Gyula Aradon megalakította ellenforradalmi kormányát. Ne feledjük: Károlyi Gyula kormánya magát szándékosan nevezte ellenforradalminak, az ellenforradalmi rendszer az 1919–1944 közötti magyar állam egyik önelnevezése volt, s az akkor nem pejoratív fogalom 1944-ig általánosan használt kategóriává vált.

Károlyi Gyula kenderesi birtokán kereste meg üzenettel a már nyugállományú altengernagyot, az elérhető legmagasabb rangú katonák közül azt, aki nem vállalt hivatalt az ún. őszirózsás forradalom és a Tanácsköztársaság idején, egyben aki az Antant szemében is szalonképes lehetett, hogy vegyen részt a kibontakozásban. Horthy június 6-án elfogadta a felkérést a hadügyminiszteri posztra. 9-én felhívást bocsátott ki a Nemzeti Hadsereg megszervezésére. Július 12-én a P. Ábrahám Dezső vezetésével újjáalakul a kormányban a hadügyi tárcát Belitska Sándor tábornok vette át. Horthy augusztus 9-én Szegeden megszervezte a Nemzeti Hadsereg Fővezérőségét, amely – az egykori cs. és kir. Hadsereg-főparancsnokság (AOK) mintájára – független volt a Hadügyminisztériumtól.

A Tanácsköztársaság bukása után a szerb és a román csapatok közötti, a francia hadsereg biztosította folyosón csapataival átvonult Siófokra. 15-én Budapesten Friedrich István miniszterelnök jelenlétében esküt tett József királyi herceg kormányzó kezébe, ezzel hivatalosan is az összes magyar alakulat fővezérévé vált. Ekkor csatlakoztak a Nemzeti Hadsereghez a Nyugat-Magyarországon és a Dunántúlon a szegedi kormánytól függetlenül szervezett alakulatok is, köztük báró Lehár Antal ezredes királypárti egységei. A Fővezérőség katonai közigazgatást épített ki a Dunántúlon. Ott túlkapasohoz is vezető tisztogatásokat (a szót az ellenforradalmi rendszer használta így, gyakorlatilag fehérterror) végzett a Tanácsköztársaság hivatalviselői ellen (láttuk: a fehérterror a vörösteror visszahatásaként, spontán módon vette kezdetét). Október elején felvetette a katonai diktatúra bevezetését a miniszterelnöki és a fővezéri hatalom egyesítésével. Mind a környezetében lévő polgári politikusok, mind az Antant képviselői ellenezték az elképzelést, és követelték a fehérterror beszüntetését. Horthy felismerte, ez a feltétele annak, hogy a románok távozása után bevonulhasson az

ország teljes (maradék) területére, s konszolidálhassa hatalmát. November 5-én Sir George Clerk brit diplomata, a Békekonferencia budapesti misszióvezetője közvetítésével egyességet kötött az ún. nemzeti koncentrációs kormányban majd részt vevő pártok vezetőivel, s szavát adta, hogy nem vezet be katonai diktatúrát. Ígéretet tett az Antant másik feltételének teljesítésére is: biztosítani fogja a békeszerződés parafálását és ratifikálását. Clerk ennek alapján szavatosságot vállalt Horthyért a Békekonferencia Tanácsa előtt, s az hozzájárult a Nemzeti Hadsereg bevonulásához Budapestre.

Az államfőválasztás napirendre kerülésekor többen Horthyt tartották a legalkalmasabb jelöltnek mint cselekvőképes, tényleges hatalommal bíró, s az Antant által is elfogadott vezetőt. 1920–1921-ben azért vehetette kezébe, illetve tarthatta meg a hatalmat, mert bel- és külpolitikai téren képes volt alkalmazkodni a realitásokhoz, s félre tudta tenni politikai pályafutása kezdeti hónapjaiban hangoztatott szélsőséges és militáns nézeteit. Most kamatoztatta még tengerészisztiként a világ körül és a császári udvarban szerzett politikai tapasztalatait. 1920. március 1-jén 141 nemzetgyűlés képviselő közül 131 szavazatával kormányzóvá választották. Ideiglenes államfői jogosítványait a kormányzói jogkör kodifikálta, amely közelítette, de nem érte el a királyi jogkört.

A királyi jogkör a középkorból és az újkorból eredő törvényekre és hagyományokra épült, amelyek együttesen a történelmi Magyarország nemírott alkotmányát (constitutio) alkották. A kiegyezést jelentő törvények közül az 1867:I-V. törvénycikk kodifikálta. Az alkotmányos monarchiák között egyedülállóan széles volt, s megmaradt az alkotmányos keretek között. Az ún. közös ügyeket illetően a magyar király jogköre megegyezett az Osztrák–Magyar Monarchia uralkodója (de nem Ausztria császára) jogkörével. Alkotói hat csoportba sorolhatók.

1. A király személye szent (a római katolikus egyház által felszentelt) és sérthetetlen, a felségsértés fokozottan büntetendő cselekménynek számított. A király felelőtlennek minősült, vagyis felelősséggel senkinek sem tartozott, ellene bűnvádi eljárás vagy polgári per nem volt indítható. Magánjogi kérdésekben az udvari titkár képviselte. A királyi család (a Habsburg–Lotharingiai ház) ügyeit külön testület, főudvarnagyi bíróság bírálta el.

2. A beavatkozási jog és kötelezettség alapján a király érdemben avatozhatott bele a kormányzásba. Összehívhatta, elnapolhatta (akár határozatlan időre is) és feloszlathatta az Országgyűlést. A királyt megillette a törvénykezdeményezési jog. Az előszentesítési gyakorlat alapján előre hozzájárulhatott törvényjavaslatok előzetes beterjesztéséhez. A törvényeket a király szentesítette (hagyta jóvá), ám ezt joga volt megtagadni, vagyis az Országgyűlés által már elfogadott törvényeket elvetni. Jogában állt továbbá Országgyűlésen kívüli kormányt létrehozni.

3. A kormányzati felségjogok együttese jogot és kötelezettséget biztosított magára a kormányzásra. A király volt az állami végrehajtó hatalom birtokosa, ami rendelkezési jogot biztosított a bürokrácia felett. E jogát az Országgyűlésnek felelős magyar minisztertanács, valamint a királyi közigazgatási szervek (királyi biztosok, főispánok stb.) útján gyakorolta. Az ún. fenntartott felségjogokat kizárólag a király gyakorolhatta. Közéjük tartozott a jog a jogalkotó rendelet (privilégium) kiadására. A más szervek hatáskörébe átruházott jogok együttesét nevezték átengedett felségjognak, de a legfelsőbb felügyelet elvileg ezek esetében is a királyé maradt. A szervezési jogkör alapján a király hivatalokat szervezhetett és tölthetett be, miniszterelnököt (kormányt) és vármegyei főispánokat nevezhetett ki és menthetett fel. Főfelügyeleti joggal bírt az állami és az önkormányzati hatóságok felett. Bármely hivatal bármilyen hatáskörébe tartozó bármely ügyben királyi biztost nevezhetett ki. Nemességet, címet, méltóságot adományozhatott, érdemrendeket alapíthatott és adományozhatott.

4. A hadügyi felségjog rendelkezési jogot biztosított az összes fegyveres erő és rendvédelmi testület felett. A király mint Legfelsőbb Hadúr független volt az Országgyűléstől és a kormánytól. Megillette a hadsereg vezérletére, vezényletére és belszervezetére vonatkozó jog. A vezérlet a csapatok legfelsőbb irányítását jelentette háború esetén, a vezénylet a katonai közigazgatás vezetését és a legfelsőbb fegyelmi jogkör gyakorlását, a belszervezet alakításába katonai szervezetek létrehozása és megszüntetése, katonai vezetők kinevezése és leváltása tartozott. A hadügyi felségjog egyetlen alkotmányos korláta az Országgyűlés előzetes hozzájárulásának kikérése volt a Honvédség és a Népfelkelés határon túli alkalmazásához. Amennyiben az éppen nem ülésző Országgyűlés összehívására fordítandó idő veszélyeztette az ország biztonságát, a király elrendelhetette a határon túli alkalmazást az Országgyűlés utólagos hozzájárulásával. I. Ferenc József mint magyar király ez utóbbi

módon küldött hadüzenetet Szerbiának 1914. július 28-án. A király bírta a hadüzenet és a békekötés jogát.

5. A külügyi felségjog révén a király irányította a külpolitikát, ami általában a közös Külügyminisztériumon keresztül történt. Az uralkodó küldött és fogadott követeket, kötött nemzetközi szerződéseket, bár ez utóbbi jogával a kiegyezés után egyre kevésbé élt személyesen. A törvényhozási ügyeket is érintő nemzetközi szerződéseket törvénybe kellett iktatni (külön Magyarországon is).

6. A királyt megillette az egyház körüli felségjog, vagyis az egyházak feletti legfelsőbb állami felügyelet joga, amely a magyar király – még Szent István idejéből eredő – apostoli mivoltából fakadt. Elkülönült a felügyeletitől a főkegyúri jog. Az előbbi jog valamennyi egyház felett élt, az utóbbi csak a katolikus felett. A főkegyúri jogba tartozott az egyházi szervezési jogkör, benne egyházmegyék alapítási jogával és az egyházi területi beosztás meghatározásával; a főkegyúri kinevezési jogkör, vagyis a püspöki rendbe tartozó katolikus főpapok kinevezési joga (a pápa csak megerősítette a kinevezést); az egyetemes kegyúri jog, vagyis a plébánosi rendbe tartozó papok kinevezési joga; a kegyúri felügyelet joga a javadalmak tevékenységének ellenőrzésére (ez utóbbi kettőt a vallás- és közoktatásügyi miniszter útján gyakorolta); s a javadalmak kezelési joga (amelyet egy 1880-ban felállított bizottság útján gyakorolt).

A király törvényes uralkodóvá a koronázás aktusával vált, a királyi jogkör addig korlátozott volt: az apostoli cím nem illette meg, nem gyakorolhatta a főkegyúri jogot, jogérvényű rendeletet nem adhatott ki, nem oszlathatta fel az Országgyűlést, s nem élhetett kegyelmezési jogával. A koronázás alkotmányjogilag 3 aktusból állt: a megelőző királyi hitlevél kiadásából (a király alkotmánybiztosítéka az ország törvényeinek megtartására), a király fejének illetéséből a Magyar Szent Koronával (a szűk értelemben vett, külön feltételekkel szabályozott koronázásból), s a szertartás utáni koronázási eskü letételéből (az ország, alkotmánya, területe és szabadsága megőrzéséről).

A kormányzói jogkört „Az Alkotmányosság helyreállításáról és a kormányzói jogkör ideiglenes gyakorlásáról” szóló, a Nemzetgyűlés által 1920. február 27-én elfogadott 1920:I. törvénycikk a királyi jogkörből kiindulva szabályozta.

1. A kormányzó személye szent és sérthetetlen, de törvényt nem sérthetett, amiben implicite benne volt törvényes felelősségre vonásának elvi lehetősége.

2. A törvényhozó hatalmat gyakorló Nemzetgyűlést nem napolhatta el, s 2 év előtt csak akkor oszlathatta fel, ha az üzenetének dacára tartósan munkaképtelennek bizonyult. A királytól eltérően nem szentesítette, hanem kihirdette a törvényeket. A Nemzetgyűlés által elfogadott törvényt 60 napon belül alá kellett írnia vagy visszaküldenie újabb megfontolásra, ám kihirdetését nem tagadhatta meg. A visszaküldött, de a Nemzetgyűlés által változatlan formában ismét elébe terjesztett törvényt 15 napon belül kellett aláírnia. A kormány azonban csak olyan törvényjavaslatot terjeszthetett a Nemzetgyűlés elé, amelyet a kormányzó előzetesen jóváhagyott.

3. A kormányzó a végrehajtó hatalom birtokosa volt, amit a Nemzetgyűlésnek felelős kormányon keresztül gyakorolt. A királyi jogkörből átvett szervezési jogkör alapján kinevezte és felmentette a kormány elnökét, a vármegyei főispánokat, valamint a kormányzói biztosokat. Az ide tartozó nemesség-adományozási jogot nem kapta meg, ám rendelkezett az egyéb cím és méltóság adományozásának, illetve érdemrendek alapításának és adományozásának jogával. Ezek eredőjeként került sor a Vitézi Rend megalapítására.

4. A hadügyi felségjog alapján a kormányzó gyakorolta a Legfelsőbb Hadúr jogosítványait: rendelkezett a fegyveres erők és a rendvédelmi testületek felett, dönthetett a hadrend, kinevezések, nyugdíjazások, reaktiválások, előléptetések, kitüntetések kérdéseiben, fegyelmi ügyekben, szabályzatok jóváhagyásában. E jogkörét a Honvédség főparancsnokán, illetve a Honvéd Vezérkar főnökén keresztül gyakorolta. A hadüzenet és a békekötés jogának gyakorlásához a Nemzetgyűlés előzetes hozzájárulása kellett, ami (hasonlóan a királyi jogkörhöz) a hadügyi felségjog egyetlen alkotmányos korlátja volt.

5. A külügyi felségjogot a kormányzó elvileg a kormányon, illetve a Külügyminisztériumon keresztül gyakorolta, a gyakorlatban azonban átengedte annak.

6. A király apostoli mivoltából eredő jogosítványai, a főkegyúri jog, benne főpapok kinevezése, egyházmegyék alapítása, valamint az egyházak feletti legfelsőbb állami felügyelet jog nem illette meg a kormányzót.

A kormányzó a Magyar Királyság törvényes ideiglenes államfőjévé a kormányzóválasztással vált, a király távollétében és addig az ideig, ameddig a törvényes uralkodó vissza nem veszi a királyi jogkör gyakorlását.

A kormányzói jogkör már fél év múlva bővült az 1920. augusztus 19-én elfogadott 1920:XVII. törvénycikkkel. A fenti csoportosítás szerint: 2. a kormányzó jogot nyert a Nemzetgyűlés 30 nappal történő elnapolására, illetve felosztatására, viszont a felosztatástól számított 90 napon belül rendelkeznie kellett új törvényhozó testület összehívására. 4. Jogot nyert a fegyveres erők alkalmazására az országhatárokon túl, az országot közvetlenül fenyegető veszély esetére, a Nemzetgyűlés utólagos jóváhagyásának kikérésével. Ez utóbbi jogosítvány – mint láttuk – különös jelentőséggel bírt Kassa bombázása után.

Az 1933. július 13-án becikkelyezett 1933:XXIII. törvénycikk: 2. megadta a jogot az Országgyűlés korlátlan idejű elnapolására, illetve korlátozás nélküli felosztatására. A kormányzónak azonban ezen esetben is biztosítania kellett a költségvetés és a zárszámadás időben történő megtárgyalását.

A kormányzói jogkör további, egyben utolsó kiterjesztésére az 1937. július 1-jén elfogadott 1937:XIX. törvénycikkkel került sor: 1. eltörölte a kormányzó felelősségre vonásának törvényes lehetőségét. 2. Lehetővé tette, hogy kétszer küldhesse vissza aláírás előtt a már elfogadott törvényeket az Országgyűlésnek, s a már véglegesen elfogadott törvényekre a kihirdetési záradék felvezetését 1 évig (a kétszeri visszaküldés 6-6 hónapjáig) elodázhassa. Amennyiben az Országgyűlés ezután is ragaszkodott a törvényhez, azt 15 napon belül ki kellett hirdetni, ám az 1 év alatt joga volt az Országgyűlés felosztatására.

E törvénycikk lehetővé tette továbbá, hogy a kormányzó 3 főt (nagykorú magyar állampolgárokat, lezárt és a miniszterelnök jelenlétében a Kúria elnökének és két koronaőrnek átadott borítékban) utódjául javasolhasson az Országgyűlés két háza együttes ülésének. Az együttes ülés szintén 3 (jelöltségére legalább 50 szavazatot kapott) főt ajánlhatott. A legfeljebb 6 jelölt közül az együttes ülésen titkos szavazás döntött (volna) az új kormányzóról. E törvénycikk állította fel a kormányzói tisztség megüresedésének esetén funkcionáló Országtanácsot.

Horthynak ideiglenes államfőként – amely posztra történt megválasztásakor még senki sem gondolta, hogy az negyedszázadra szól – elsősorban politikussá kellett lennie, s fokozatosan azzá is vált, legfelsőbb főparancsnoki funkciója idővel névlegessé alakult át. Az 1920-as évek elején az ország politikai és gazdasági viszonyainak rendezésére a kormányzóság intézménye megfelelőnek bizonyult. Az 1921 tavaszi és őszi ún. „királypuccsok” után, amikor az egykori szárnysegéd és flotta-főparancsnok az Antant, de főként a Kisantant fellépésétől (jogosan) tartva meghiúsította királya visszatérését, sőt belemert a Habsburg–Lotharingiai Ház november 6-i detronizációjába, beindult az ún. bethleni konszolidáció. Horthy a Bethlen-korszak alatt is rendszeresen fogadta jelentéstételre a kormányfőt, a minisztereket, a kormányzói hivatalok, a fegyveres erők és a rendvédelmi testületek vezetőit. Az 1929–1933-as gazdasági válság visszaesése után 1932-től újabb erős embert talált Gömbös Gyula személyében. Ezzel azonban elindította azt a fokozatos jobbrtolódási folyamatot, amelyben az egyre erősödő jobboldali ellenzék a kormányzat mindig jobbról kívánta „előzni”, s amelynek végállomása a nyilas hatalomátvétel volt.

A politikában elkötelezte magát a keresztyén magyar nemzeti eszme és az ellenforradalmiság mellett. Államfőségét maga a felvilágosult abszolutizmus modern változatában és a konzervativizmusban jelölte meg. Konzervatív felfogása nem csupán a baloldallal, de a szélsőjobboldali radikalizmussal szembeni fellépésre is ösztönözte. Az 1920-as évek elején és az 1930-as évek második felében ezért utasította el a fajvédő irányzat fokozottabb érvényesülését és a rendszer diktatórikus irányzatainak erősítését célzó törekvéseket. Bár távol állt tőle a liberalizmus és a demokrácia, államérdekből ragaszkodott a liberális, a demokrata, sőt a szociáldemokrata ellenzéknek bizonyos mozgásteret meghagyó bethleni rezsimhez. A nyilasok ellen nyilvánosan is fellépett. Fiainak és testvérének (István, Miklós és Jenő) nyilas- és náciellenes beállítottsága közismert volt. A fasizmus, majd a nácizmus és a fajelmélet mint ideológia elutasítása azonban nem zárta ki, hogy a trianoni béke revíziójának támogatóját előbb Mussoliniben, majd Hitlerben vélje megtalálni.

Az 1939–1941 közötti német sikerek alapján úgy vélte, Németország ugyan nem képes legyőzni az angolszász hatalmakat, de képes uralni a kontinenst. Mikor úgy látta, hogy az újabb revízió érdeke azt kívánja, szakított Teleki fegyveres semlegességi politikájával, s az országot végleg hozzákapcsolta a német szövetségi rendszerhez. A villámháború 1941 decemberi kudarca után tett ugyan bizonyos lépéseket (így Bárdossy László miniszterelnök és Werth Henrik vezérkarfőnök lecserélését), de túlzottan biztos volt legfelsőbb hadúri tekintélyében, s úgy vélte, minden tiszt engedelmesen betartja a politizálás tilalmát. Nem számolt a fiatalabb tiszti generáció egy részének (éppen az általa patronált Gömbös idején kialakult) beállítottságával, azzal hogy azok nem elégednek meg a szoroson vett katonai karrierrel, de társadalmi és politikai szerepet is kívánnak maguknak. Nem mérte fel idejében, hogy számukra már nem a bethleni konzervativizmus, sokkal inkább a jobboldali radikalizmus jelenti a nemzetmentő ideológiát. (E hézagba tudott benyomulni viszont a hungarizmus.) Saját korábbi tapasztalatai alapján úgy vélte, a Monarchiából örökölt szigorú függelmi viszonyok továbbra is abszolút értékűek, s elég csupán beolvasnia fegyverszüneti proklamációját, parancsait latolgatás nélkül minden tiszt teljesíteni fogja.

Elvi meggyőződésű antiszemitának tartotta önmagát, de kivételt tett a jómódú, általa az ország szempontjából hasznosnak ítélt zsidók javára. Sorra jóváhagyta a zsidók jogait korlátozó zsidótörvényeket, de nem értett egyet a zsidóság fizikai megsemmisítésével. Ennek ellenére Magyarország német megszállása után lemondott előszentesítési jogáról a zsidórendeletekkel kapcsolatban. Sorsára hagyta a magyar állampolgárságú zsidók többségét, s csak akkor szánta el magát a cselekvő fellépésre, amikor tudomására jutott a kihurcoltak fizikai megsemmisítése, amikor kül- és belföldi személyiségek, s a családtagok intései ráébresztették: nem tud kibújni a személyes felelősség alól, illetve amikor látta a második front megnyitásának sikerét. A fővárosi zsidóság deportálásához már nem járult hozzá, sőt amikor azt a németek megkísérelték puccszerűen végrehajtani, alkalmat látott a német megszálláskor elvesztett szuverenitásának – legalább részleges – visszaszerzésére.

A nyilas hatalomátvétel nyomán, 1944. október 16-án visszavonta a fegyverszüneti proklamációt, lemondott kormányzói tisztségéről és megbízta a miniszterelnöki teendőket ellátásával a németek jelöltjét: Szálait. E naptól végérvényesen elvesztette befolyását az ország sorsának alakításában. 17-én a németek elszállították, és a bajorországi Weilheim közelében lévő Hirschberg kastélyban internálták. A háború után az angolszász szövetségesek nem tekintették háborús bűnösnek. Minden érdekelt egyetértett abban, hogy a legjobb megoldás, ha külföldön marad. A nürnbergi perekben kétszer is beidézték, de csak tanúként hallgatták meg a háborús főbűnösök elleni vizsgálati eljárásban. 1948. december 18-án elhagyta Weilheimet és családjával a portugáliai Estorilban telepedett le. A politikai emigrációtól távol tartotta magát. Az 1956-os forradalmat élénk figyelemmel kísérte, annak leverése lelkileg megviselte, teljesen magába zárkózott, s 1957. február 9-én meghalt. 1993. szeptember 4-én feleségével és kisebbik fiával Kenderesen újratemették.